

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

VI. De Iudice Causae in integrum Restitutionis, istiusque impetratae
Effectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

75. Secundò, si causa ultra quadriennium differatur cum consensu adversarii, contra quem minor aut Ecclesia restitui petit, *Glossa in l. fin. cit. V. Finendam.* Tertio, si testes super articulis eam concernentibus ex locis remotis sint vocandi, aut propter aliud necessarium impedimentum restitutionis causa nequeat expediti, *Oddo q. cit. à n. 96.*

76. Dixi etiam, *De Jure*; quia ab istius rigore. tam in Ecclesiastico quam Seculari Foro, sensim & multum est recessum; cum enim hodie, *l. Properandum 13. C. de Judicium* saluberrima dispositio ferè antiquata & nullus litium terminus ac finis sit, restitutioni præfixum quadriennium ferè in ejus tantum imploratione solet observari, ut in *Clement. cit.* præter alios notant *Barbosa n. 4. & Galeus n. 49.*

77. Dubium hic est de casu, quò de quadriennii ad petendam restitutionem à Jure indulti lapsu ambigitur; hoc enim casu id nondum lapsum probandi onus ipsi Minori vel Ecclesiæ incumbere voluit *Ant. de Butrio in c. Constitutus 8. n. 7. & Salyetus in l. Si Minorem 4. C. hic* & colligunt partim ex *c. cit.* ubi restitutionem petentes allegant, se adhuc existere intra tempus, ad obtinendam Restitutionem concessum: partim ex eo; quòd Minori restitutionem petenti etiam incumbat onus probandi contractum minoris ætatis tempore celebratum, *c. cit.* in cujus casu iidem monstrasse perhibentur, se lætos ex contractu celebrato tempore ætatis minoris.

78. Sed, licet hoc verum &, Contractum in minori ætate celebratum, restitutionem petenti: quadriennii tamen lapsum, non ipsi, aut Ecclesiæ, sed ei contra quem restitui postulant, probandum, cum *Oddo q. 39. n. 3. & aliis ab isto relatis ex l. Si Minorem cit.* depromunt

Barbosa in c. cit. n. 9. & Bruneman. in l. cit. n. 1. Rationem dant; quòd ætatem probandi onus incumbat ei, qui eam allegat, & intentionem suam, sive agendò sive excipiendò, super ea fundat, *Marscard. de Probat. conclus. 667. n. 2.* Cum ergo, sicut restitutionis auxilium implorans in ætate minore, sic ejus adversarius in quadriennii lapsu se fundet, sicut illam Minori, ita hunc probandi onus ejus adversario incumbit: nisi minor quadriennium, quod reipsa lapsum esse constat, sibi currere non potuisse contendat, propter legitimum impedimentum; hoc enim casu à minore impedimentum, quod allegat, probandum, rectè observat, & ex *c. 1. in 8. verbis, Nisi probetur*, colligit idem *Barbosa ad hujus c. Textum n. 18.*

ARTICULUS VI.

De Judice Causæ in integrum Restitutionis istiusque impetratæ Effectu.

SUMMARIUM.

79. Restitutio petitur contra rei v.g. Emptorem,
80. Istius heredem, & aliquando contra tertium possessorem:
81. Apud Judicem, cui is,
82. Ratione Domicilii aut Rei subditus est.
83. De Jure etiam apud inferiorem,
84. Et aliquando delegatum.
85. Hodiernis moribus apud supremum.
86. Ecclesia apud Ecclesiasticum eam petit.
87. Restitutio aliquando sæpius petitur.
88. Eâ impetratâ recuperatur Res.
89. De illius fructibus dubium est,

N n n n 3

90. In

90. In quo interest, an eam petens ex gratuito,
91. Vel oneroso contractu sit laesus.

79. **P**etere in integrum restitutionem Minor & Ecclesia laesa potest non solum contra eum, in quem ab ipsis res immediate est translata: sed etiam contra istius haereditatem: imò & contra tertium ejus possessorem: etiam si cum isto nihil sit gestum, *l. In causa 13. §. 1. ff. de Minoribus*: cujus textu prodita & à DD. passim recepta est distinctio, an minor quo ad rem venditam ipsammet, vel quoad istius duntaxat pretium sit laesus; priori enim casu, *vg. si domum avitam & gentilitiam ab ipso in emptorem, & ab isto in tertium possessorem translata, non vendi, sed retineri expediebat, etiam contra tertium possessorem restituitur, pr. §. 1. cit.* posteriori verò casu contra istum non restituitur: nisi iste, cum eam consequeretur, à minore emptam, vel aliò titulo acceptam esse sciverit: aut, qui eam primò sive ab ipso minore emit, istiusque haereditatem non sint solvendo, *§. cit. V. Pomponius & l. Planè 14. ff. Rubr. cit. Gomez Lib. 2. Var. cap. 14. n. 6. & Molina Tract. 2. de I. & I. disp. 473. n. 9.*

81. Petenda autem restitutio ordinariè est coram iudice ejus; contra quem petitur, sive Minor eam petat sive Major, *l. Quoniam 2. c. Ubi & apud quem cognit. ex vulgari Regula, quòd Actor sequatur forum rei, c. Cum sit 8. de Foro compet. & l. Juris 2. c. C. de Jurisdic.*

82. Neque solum coram iudice loci, in quo reus habet domicilium: sed etiam, ubi sita est res, quae auxilio restitutionis repetitur, *l. In causa 13. §. 1. ff. de Minoribus*: Imò etiam, ubi celebratus est contractus, si in eo loco reus adesset, ut cum Felino *in c. fin. de Foro compet. n.*

24. docent Covarruv. *Lib. 1. Var. cap. 4. n. 1. & Molina cit. disp. 573. n. 23.* quòd non appareat ratio, cur in Contractibus celebrati loco ad ejus continuationem sive impletionem: & non etiam ad rescissionem sive in integrum restitutionem agi propter laesionem possit: imò ad dissolutionem etiam agi posse, *l. In contractibus 14. §. fin. C. De non numerata pecunia non obscurè habeatur, ut rectè observat Bruneman, in l. cit. n. 17. & 18.*

Neque obstat; quòd *l. Quoniam cit.* in integrum restitutionem apud iudicem domicilii ejus, qui convenitur, postulanda habeatur; quia ejus dispositio reum in loco domicilii & uti ordinariè solet, reperiri supponit: eumque in loco & coram iudice contractus, si quando ibi reperiat, conveniri posse non inficiatur, Covarruv. & Molina *l. cit.*

Porro iudex, coram quo restitutionis auxilium est implorandum de Jure non est solus Papa vel alius Princeps supremus: sed etiam inferiores, Ordinariam jurisdictionem cum rerum administratione in aliquo territorio obtinentes, *c. Causa 9. hic l. in causa 16. §. fin. ff. de Minoribus & l. fin. V. Sanctissimus C. Ubi & apud quem cognit.* ut sunt Episcopus aliique Praelati, quasi Episcopales, & potestates ac Magistratus seculares, contentiosam jurisdictionem cum administratione in territorio aliquo exercentes, *Glossa in c. cit. V. Habentibus ubi Panormit. nor. 1. & Galeusius n. 75.* Ex delegatis etiam easdem restitutionum causas pertractare possunt, quibus illarum aliqua specialiter, vel tota universitas generaliter est commissa, *Galeusius c. cit. n. 87.*

De aliis ad universitatem casuram delegatis opus est distinctio; vel enim cum ad-

omni administratione in territorio aliquo, vel sine ea ad universitatem sunt delegati? si prius, de iis cognoscere tam principaliter quam incidenter possunt, *l. fin. cit. §. fin.* ibi, *Si generaliter dati sint iudices*; cum allegatis Ordinariis iudicibus æquiparentur. Si posterius, incidenter solummodo, *vg. si Ecclesia vel minor, necessariæ allegationis vel exceptionis in termino peremptorio factâ omissione, læsi restitutionis auxilium implorent, de iis cognoscere possunt, cit. Panormit. n. 4. & 7. & Galefius n. 89.*

85. Dixi, *De Jure*; quia hodiernis Moribus in pluribus provinciis in integrum restitutionem, quasi non tam Justitiæ quam Gratiæ sit, solus Princeps aut supremum ejus consilium (prece duntaxat, quibus pro ea supplicatur, an veritate nitantur, examine inferioribus commissis: decretis autem ipsius Principis nomine conceptis & publicatis) concedit, teste Zoëtio *in ff. ad hanc Rubric. n. 5.*

86. Dubium hic est, an Ecclesia, contractu cum laico celebrato læsa, restitutionem necessariam petere debeat coram iudice Seculari. Quod aliqui volunt apud Caldas *in l. Si curatorem 3. C. de In integ. restit. V. Implorandum n. 32.* eâ persuasiva ratione; quod nullus extet textus Juris, quod Ecclesiæ concedatur privilegium, in causa Restitutionis reum ad forum Ecclesiasticum trahendi, contra Regulam *c. Cum sit. 8. de Foro comper.*

Sed privilegium hoc ei competere, cum Innocentio *in c. Cum sit cit.* quando Ecclesiæ specialis favor in causa aliqua est indultus, pro eo Ecclesiasticum iudicem adiri posse, generaliter & Maximæ instar tradente: & cum Panormit. *in c. Ad nostram 11. de Reb. Eccles. alien. n. 10.* Redoano *de Reb. Eccles. non alien. q. 23. §. Item quari n. 3.* defendunt

Covarruv. *Lib. 1. Var. cap. 4. n. 2.* Gutierrez *Q. Q. Canon. lib. 1. cap. 34. n. 10.* Oddus *q. 32. n. 123.* Maranta *de Ord. Judic. p. 6. §. Actus secundus n. 101.* & alii, qui suam hanc doctrinam desumunt ex *c. Ad nostram cit.* ubi Monasterium, enormiter læsum ex contractu inito cum laico, in integrum restitui jubetur per iudicem Ecclesiasticum: quem ejus laici iudicem Ordinarium ob competentem in eum jurisdictionem temporalem fuisse asserentes, id faciunt divinandum & absque ullo fundamento: uti &, qui *c. cit.* dispositionem à bonis ad monasterii vel Ecclesiæ fabricam, Episcopi atque Capituli mensam pertinentibus, quæ propriè bona Ecclesiæ vocantur, *can. Apostolica 11. dist. 56. & c. Cum Clerici 19. de V. S.* ad privata & patrimonialia Clericorum extendunt; quia privilegia Ecclesiæ ejusque bonis concessa privatis clericorum bonis non competunt, nisi in casibus Jure expressis, ut *Glossæ in Clement. Unic. hic V. Ab Ecclesia* aliorumque DD. auctoritate ostendunt *cit. Covarruv. cap. 4. n. 3. & Gutierrez n. 12.*

Dubium deinde est, an restitutio sæpius peti possit, quod à RR. expediri solet beneficii distinctionis. Et casu quidem, quò ea petenti à Magistratu denegata est, & sententia in rem judicatam transit, eam denuo peti posse negant: nisi quoad fatalia appellationis per negligentiam non observata, juxta *l. 1. C. Sæpius in integ. restit.* ne res abeat in infinitum & nullus modus sit restitutionis, Barbosa *in l. cit. n. 4.* & Bruneman *n. 3.* qui tamen rectè excipiit casum, quò restitutio secundò petitur ex novis defensionibus, in priori iudicio non adductis, *in l. Quaquam 22. C. ibid. n. 1.* Si verò restitutio petatur contra restitutionem prius impetratâ, *vg. si minor impetratâ restitutione aduersus repudiationem hæreditatis,*

87.

tatis, postquam huic se immiscere cepit, eam sibi damnosam comperiat, & restitui petat, ut eâ sibi liceat abstinere, restitutionem ei regulariter denuo concedendam doceat, juxta *l. Air Prator 7. §. 9. ff. de Minoribus*. Contra restitutionem tamen, quâ quis etiam contra hujusmodi restitutionem impetratam restituitur, sive tertiam & ulteriorem restitutionem non concedendam, idem Brunemannus monet in *l. Quaquam cit. n. 4.*

88. In integrum restitutione impetratâ omnia redintegrandur sive ad pristinum eumque statum reducuntur, in quo fuerunt ante læsionem, *l. Quod si minor 24. §. 4. ff. de Minoribus*; sic enim, cum Minor aut Ecclesia prædii venditione læsi restitutionis auxilium implorant & impetrant, quasi nihil gestum sit, ab emptore recipiunt prædium, eique acceptum pretium reddunt, *l. & §. cit.* ut, sicut damnatum non sentit, qui restituitur, lucrum etiam non percipiat cum damno ejus, contra quem restitutio est impetrata, Panormit. in *c. 1. n. 3. & in ff. de Minoribus Wesenbecius n. 9. & Zæsius n. 63.*

89. An minori aut Ecclesiæ, cum Re restituendi sint etiam fructus, dubium controversumque est inter DD. hos enim etiam restituendos, cum *cit.* Panormit. *n. 4. & Beroio in c. 1. cit. n. 41.* vult Covarruv. *cit. cap. 3. n. 1. & 2.* Rem contra solam restitutioni obnoxiam esse, cum Baldo in *l. fin. C. de Sentent. passis* censet Palao *Tract. 32. disp. 1. p. 19. §. 4. n. 3.* Utrique moventur Jure & Ratione.

Illi *l. Quod si minor §. 4. cit. & l. Pari 27. §. 1. ff. de Minoribus*; quibus textibus emptor recepto pretio fundum & prædium cum fructibus reddere jubetur. Neque, ut inquirunt, injuriâ; quia restitutionis auxiliò minor & Ecclesia in pristinum statum reducuntur; quod non

contingeret re sine fructibus restituta; cum Minor & Ecclesia sic minus haberet, quam si eam non vendidisset.

Isti *c. Ad nostram 11. de Reb. Eccl. alien.* ubi in integrum restitutum Monasterium fundum quidem recuperavit: sed inde percepti fructus ejus possessori sunt adjudicati: & hoc jure, ut ajunt, optimò; cum ex fundo percepti fructus ad bonæ fidei possessorem pertineant, *l. Bone 48. pr. ff. de Acquir. rer. dominio.*

In hoc Jurium & Rationum conflictu utrique parti & æquitati aliquid tribuendum, controversiamque cum *cit.* Molina *disp. 575. n. 6. & Lessio Lib. 2. de I. & I. cap. 17. n. 70.* expediendam censo beneficio distinctionis inter contractus, quibus v. Minoris aut Ecclesiæ res est alienata; vel enim alienata est per contractum gratuitum, vel onerosum!

Si prius, v. g. cum prædium alteri donatum aut lucrosa hæreditas est repudiata, res cum fructibus, deductis tamen expensis in culturam, fructuum collectionem &c. factis, restituenda est, *arg. §. 4. & §. 1. cit.* quia tali contractu vel actu minor & Ecclesia non quoad rem donata, sed etiam quoad fructus sunt læsi.

Neque huic resolutioni adversatur *c. Ad nostram cit.* quia contractus, adversus quem Monasterium restitutum fuit, erat feudalis: cujus ex primæva consuetudine ea est natura, ut fructus ad Vasallum, ratione feudi debitam fidelitatem & servitia domino exhibentem & exhibere paratum pertineant, Feudor. *Lib. 2. cap. 1. in fine*: ex qua causa fundi feudalis domino oppignorati fructus, contra Regulam *c. Cum contra 6. de Pignoribus*, domino cedunt; si interea servitia à Vasallo non præstentur, *c. 1. de Feudis & c. Conquestus 8. de Usuris*. Quæ textus expositio desumitur ex verbis, *Cum*

bis, Cùm fructus illi sufficere debeant pro labore, id est, servitiis, quæ domino exhibentur; & approbatur à Barbofa in s. Ad nostram cit. n. 2. Neque etiam sententiæ posterioris ratio; quia possessor propter justitiam tituli & bonam fidem fructus quidem suos; sed revocabiliter tantum facit, propter restitutionis privilegium competens Ecclesiæ & Minori.

91. Si posterius, & Minor vel Ecclesia læsa fuit propter inæqualitatem contractus; quod pretium v.g. justò minus, puta pro fundo constante 1800. recepti tantum sint mille, impetratâ restitutione, ab emptore non omnes, sed 800. tantum sive pretii justî defectui respondentes fructus sunt restituendi; quia venditor, sicut in re, sic etiam in fructibus 800. sive justî pretii defectui respondentibus est læsus: non etiam in iis, qui respondent mille receptis; cùm, sicut emptor ex re seu fundo fructus, sic venditor ex mille receptis perceperit lucrum. Si autem,

quod rarissimè accidit, adversus hujusmodi contractum v.g. venditionem ob læsionem non in pretio, sed rei venditæ substantia factam, v.g. quòd domus vel castrum Gentilitium Minoris, etiam justò pretiò vendi non oportuerit, restitutio impetretur, ex æquitate rem sine fructibus restituendam, volunt DD. cit. quòd tali casu venditor læsus tantum sic quoad rem, non etiam quoad fructus; cùm istis respondens lucrum percipere potuerit ex pretio recepto.

Neque contrarium evincunt §. 40 & §. 1. cit. quia illorum, quem verba præferunt, rigorem æquitate temperandum suadet ratio, & cum ista conciliat congrua explicatio Card. de Lugo de I. & I. disp. 22. f. 12. n. 329. animadvertentis, utroque textu sermonem esse de venditione minori pretio factâ: quòd casu cum re quidem etiam restituendos docet fructus; sed eos duntaxat, qui pretii defectui respondent; & post contractus rescissionem sunt percepti,

TITVLVS XLII.

De Alienatione Judicii mutandi causâ factâ,

SUMMARIUM.

1. Ista læsis succurritur.
2. Que alienatio judicii mutandi causâ fiat.
3. Eâ læsis in factum contra alienantem.
4. In Rem actio adversus possessorem,
5. Et utilis etiam adversus alienantem datur.
6. Si concurrant requisita Jure Civili.
7. Cui duo SS. Canones addiderunt.

Sicut Vi metue aut ætatis & judicii imbecillitate vel dolo culpave aliena læsis, sic etiam rerum futuri judicii mu-

○○○○○